

Mi historia resumida – Por Emilio Amorós Ballester

Naci un 30 de Noviembre del año de 1918, en la Ciudad de Mataró, en la casa numero 28 de la calle Del Hospital, tal com està inscrit en el Registre Civil.

La meva família estava formada, per els meus pares i quatre germanes, o sigui que el unic varo era jo (fore del meu pare), això vol dir que el que sempre rebia era el petit que era jo, empro tenia tres anys i encare mamaba del pit dde la meva mare, i el vespres fea pipas; la meva mare en volia treure aqueix vici empro jo cada dia que pasaba el tenia mes arelat, bé jo anave al Colegit del caganer i pijanes,, dic això perque cada dia quant en venian a buscar anave amb el pantalón mullat, quant ja tenia 4 anys en van portar a un altre escola (la primera a la mestre li deian Serafina M,...fina), el segon colegit el regentaba un mestre que es deia, Sr. Badia, amb aquex últim i vaig anari uns anys, o sigui que ja en tenia 5, aleshores el meus pares degut a una vaga Patronal, en que la ciutat tota estava parada i com sigui que el cement no sobran, van decidirse de emigrar a França.

Era pèl volts de Nadal del any 1923, quant varem marchar cap a França, pujarem al tren en la estació vella, i endavant, las haches, fins arribar a Portbou, allí cambiarem de tren, fin arribar a ORLEAN, allà en la estació com que feia molt de fret i estava pluen, en varem guari al Bar, allí la meva mare va demanar que ens portessin Café con Leche (no se com su duria fer per entendres amb el Garçon, pro el cas que si, en el vam portar.

Ja de tard varem tornar a pujar al tren i allavores no varem parar fins arribar a un poblet anomenat CHAMBAU LA FORET, això es que havian passat ben a prop de Paris. En arribar a la estació del poble allí ja en esperaba un Chebrolet, una voiture, tal com la anomenas el paisan de per allí, allavors en van traslladar a unas Cabanyes fetes de tronc arbres Pins Melis, puig eran molts llarg i gruixuts, al estil de las Barracas del Canada, allí trovarem al meu pare i el meu cunyat, puig feia molts mesos que estaban allí. Bé despres de pasarnos uns cuants dias xafardejan pel entorn, el meu para em va portar al poblet i previa visita al Maire (Alcalde) vet aquí que ens admeteren com a nous alumnes del colegis.....

Alli i varem passar casi sis mesos, empres varem annar a un altre poble, (m'oblidaba de dir que el meu pare treballaba a comte del Govern, i per aqueix motius aviem de marxar al desti que li senyalaven) com sigui que la feine que ell feia, era arreglar las vias del tren ja que com sigui que la Gran Guerra, feia 5 anys que habia acabat, empro com estava casi mi mpais destrozat, la feina que habia era molte, en el dos anys que va durar aquell anar i venir a diferents pobles, una de las vagades varem reure a un poble que es nomenaba Montauban, desde allí aun pernoctaban de nit veiam el llum de la Torre Eiffel.

La casa que ocupaban estava molt a prop del poblet, per lo tans al mati anaven a buscar un noi que vivia a una Massia, arribaven allí i la mare de aquell noi, en donaba una taza de llet (ja que tenien moltes vacas), i aleshores el tren marxavan cap al cole, he dit tres empro no, eram quatre, perque el gos de la casa en accompanyaba, (Al gos que era bastant gros li enganxaban un carratonet i allí en portaba las pocas cosas que tenian

de trajinar, un cop habian arribat i previ descarregar nostres coses, el gos s'entornaba, fin a la hora de sortir per la tarde que ja en esperaba amb el carretonet per tornar cap a casa.

La mestre cuant arrivaban a clase enfeia mostrar las mans i las orellas i si creia que estaban brutas en las feia rentar. Tambe no gaira llun de la casa que viviam, passaba un canal que duia a Paris, i a voltes el veiam passar las barcassas, amb els llums encesos i tocaban una música senyal que debian anar viatjers turistas o no. El diumenges anaven a missa, el Capella en deian Abate, i portaba la sotana negre amb un pitet blanc i el capell semblaba una teula de teulada. I a la hora de combregar donaban Pa de pessic, jo com al Capella li feia gracias per ser espanyol, en cridave perque ajudes a dur la safate del pà de pesic. Lo dolent era quan ja en havian acostumat a les costums de aquell poble, apa ja estaban altre volta de camins desconeguts, i en aquex tarrabastaiills varem aterra a un Casilla de Guardie Agulles, del tren, i de nit cuan passaba el tren rapid de Paris, toda la casa trontullaba semblaba que es havia de caure sobre de nosaltres, i menys mal que no i varam romandre gaire temps. Aixi un bon dia al meu pare el van traslladar a la Capital de Toulouse, i varam arribar la vigilia de Nadal, la meva mare volguen fernos una gracia va comprarnos caramels i altres Xuxuries, que de resultas la meva germana va agafar un empaix.

De resultes deel empaix, la meva mare va a annar a la farmacia i va portar un medicament que s'en deia "PILDORES DE PARIS", que no eran mes que uns anisos fets de sucre i dintre portaba Acibar que es un purgant (Aixi jo no u sabia aleshores ara si,), bé segons el farmaceutic tenian que pendre dos o tres al dia fins que la cosa baixes, i aqui va vindra la cosa, cuan ma germana en va tastar un, ja no va voler cap mes, i jo que estava com un jilja de sá va tocar de pendrem dues de aquelles pildores, ja que ma germana senfurismaba en no volerme cap més, i aqui no va acabarla cosa cada vegada que a ella habia de pendre algun medicament, no fallaba a Emilio li tocaba pendre la mateixa cantidad, sixi es que era el petit pro no era el mes aixurit, ja que si u fos mouria escapulit. La meva mare per a ma germana era molt Marassa i el meu pare també era Parase, i la meva germana s'en aprofitaba de la situació i jo torno a dir com un banau era el ase dels cops.

Al pocs dias de haber arribat a Toulouse, el pare sen vanar a veure el Consul de Espanya, alli va presentar el paper i el passeport, i con de costum, al endama en va portar al Colegit que en habian assignat, a mi ecola del SUD, i ma germaneta (Era mes grand que jo en portaban 14 messos), a un escola regentadas por monjas anomenat Ecole de LOURDES aixi es que jo anave a una escola del Govern i ella irem pro sol que aqueixa la portaban monjes.

El primer dias els alumnes de la classe en miraban com si jo fos un bixo rar, ja que per la edad que jo tenia encare no arrivaba al nivell de estudi dels mateixos, empro jo en vaig guardi de valor i en vaix prometre estudia tot lo que fos necessari per posarme al menys sino a las seva alsades ben a prop i caray per deu que amb el temps u vaix aconseguir.

Las classes estaban repartides per edad, por lo tan ami en va tocar la del sisé. La meva mare que volia que jo per lo menys estigues al dia, al mati per esmorzar es donaba un plat de sopas de pá i i cada plats i trencaba un ou el remenaba ben remenat, i apa un cop acabat, agafar la cartera i cap al cole. Las clases comenzaban a les vuit del mati i fins a las onze, i per la tarde de dues a sis, com a esbarjo al mati teniam dues sortidas al

pati de una mija hore, i per la tarde només uns sortida, aixís que al hivern entraban que encare no habian nascut el dia, i per la tarde surtiem de nit. Al arribar a casa per la tarde ja la meva mare en preparaba el sopor ja que en aquell país, es dina a las dotze i es sopa a las set.....

Cuan els meus pares varen trobar un pis que estigues bé, es trasladarem a ell, i aixó va ser a la Rue de Bucher numero onze, en el Port Garrau, prop del rio Garone, o sigui que passaba a un doscents metres de casa nostre, i cuan venia molt ple de vegadas es desbordaba inundan tot el carrer, devant de casa i habia un Bar que feia de Fonda aun i anaven el treballador del port, (deian port pel motiu que las barcassas que transportaban pedras que treian del rio així com la grava, la desembarcaban al port garro, era tot un espectacle miran las vagonetas com trajinaban el material que se treia del Rio, mes avall i passaba el Pont de San Michel i acontinuacio el pont de San Etiene, nosaltres els nois del barri molt dias sobre tot al estio en banyaban al rio per la part mes ample que no era tan fondo, també las nostras mares anavan a rentar en una barcaassa que i habian a una de la vores, i que de dintre era com si fossin buídes entran el aigua, i allí rentaban la roba i empres la estenian pel marges fin que axugava.

A France crec que ja u avia dit i varem annar fora del meu pare, la mare la mevas germanas una era la grand, casada, i que el seu marit habia annat ambans que nosaltres amb el meu pare, i jo. La meva mare, no obtant esvia ficat a la mollera de annar a Matrò per endurse la germana que savia quedat a Mataró i dit i fet la va portar a France, aleshores tenian el problema de cercar feina per a ella, i trobaren a una fabrica de Conservas, així que resolt el asunto, la cosa va quedar així, me germana Maria a la fabrica de conservas, la mare habia fet amistad amb una senyora qu el seu marit (senegalesa) era metcha, tenian un fillet negra i con sigui que la senyora habia de ajudar al marit per las visitas la meva mare tenia cura del nen. El meu pare tambe treballave a una empresa que feian trazats de urbanizacions al voltan de la Capital, i jo i ma germana a la escola.

Amb el temps jo vaig ver amistat amb altres nois del barri, per ser que un deia Emil paredes, un altre Gorges i el tercer Lulu, un, el seu pare era militar retirat i mutilat de guerra, un altre el seu pare treballaba a una Farinera, i per ultim, el seu pare era profesor de musica, feiam un terceto que deu ni do, sempre anaven junts, el diumenge ja que en la escola no concidiem per motius de las classes; i parlan de las classes, els dilluns tocaba ortografia, el dimars Geografia dimecres aritmetica, el dijous historia de france, i era aquell dia que cuan sortian al pati de recrec les desencadanabe una guerra entre Francesos i Alemanya, (De Boixs).

De vegades la guerra la feian contra els espanyols i a llavors al que li tocaba a rebre era jo, ja que era el unic extranger que hi habia. Bé jo no era mancu i també en tornaba si era convenient.

La vida de France per allavor era de posguerra, las donas ocupaban els llocs dels homes, tan es així que al tranvias i el autobusos el conductor i cobrados eran tot dones, inclus el Carter i noslatres els colegilas en donabam la roba que era com hara us explico, un devantal negra, uns pantalon de velluts negras, miijons idem una camisa blanca, semareta de punt ingles, i unas botas amb sola de fuste, aixó u donaban dos cops al any, ha i el llibres i la llibretas tambe las donaban a carrec del govern o sia que els pares no vesteian cap centim, i al estiuen periode de vacances passaban una revisio

medica, i el que estaban un xic flacs, el enviaban capa la montanya, (ma germana sempre era de aquestas ultimas) i jo com deian que estava tan bó m'enviaban a sector de Perpiña, o sia el mar, i el que no volian el pares, es quedaban a casa seva pro, cada dia mentre duresin las vacances el annavan a buscar a casaseva i el duien a fora de la capital am un puesto que semblave un Campament i alli feian gimnastica, i joc i passada tambe una mica de classes, alli menjaban i berenaban, empre els tornaban a casa seva, això era un chollo un any mi van apuntar i mu vaig passar molt be.

En el Bar que habia enfront de casa, tenian una pianola i com sigui que feia poc que habian surtit el nou ball del Charleston, la mestresa de aquell bar li feia gracia com el batllaban tan jo com me germana, i de tan en tan convidaba.

Tambe va sortir la moda del cabell a la garcón i las faldillas curtes i estretas, ha i el nou Jazban, enfi tot un espectacle que al homes (pocs que en quedaban degut a la guerra) estaban maravillats.

Dos anys seguit tambe varem annar a la verema del raim, duraba cuasi un mes, als meus pares alló el i anave moltbe, ja que recolliam el diner per poguer passar tot el hivern, ja que alli a Toulouse no sempre podian treballar ja que el hivern alli es molt plujos.

Al any de 1929 amb motiu de la Exposicio universal de barcelona, i tambe perque amb la mort del General primo de Rivera la Dictadura s'avia acabat (ja que el meu cunyat era profuc del ejercit degut a la guerra que espanya tenia amb el Marroc) avian dictat un indult, ja que llavor el General Berenguer es va fer carrec de la nova situació.

Aqueix van ser els motius que retornessin cap a Catalunya, menys mal que era el ultim de annar a classe, empro aquelle curs vaig ser sempre el primer, i amb aquet motiu en varem otorgar un Diploma que en va entregar el senyor President de la Republica, Monsieur gaston Dumergue (per sert any despres va caure assassinat a Marseilla).

Per acabar aquets capitol de France, he de resaltar que el meu pare tenia cura de recordarme sempre que debia a la meva patria, tan es aixi que tots els diumenges al mati em portaba a la Plaza del Capitolaun ell annaba a la Barberia, i en surtin compraba el diaris, un era La Depèche, un altre que era el Heraldo de Madrid, i cuan arribaban casa tan a mi com ma germana en el feia llegir. De vegadas venian alguns artista Catalans, i tambe en portaba a veure, i per ultim dire que en dia va venir una banda del Regiment de Infanteria n01 de Madrid, i tambe en va portar que el veies, per ser que amb ells vaig tenir una petita decepcio, ja que jo cuan varem surtir de Mataró el soldats portaban el gorro anomenat ROS, amb un plumero i aquests ultim portaban Boina de color caqui i a sobre una escarapela de la manera que es veia la bandera espanyola i penjaba una Borla vermella, el pare es va dir que era el nou uniforme. Bé de lo France ja s'a cabata ara tornem cap a Mataró, i varem arribar a las vigalias del Reis, a las vuit del vespre, i com ja era costum ambel meu pare tan aviat es varen aposentar a la casa carrer Quitana numero vuit i somi altre volta a un nou colegit, aquesta vegada va ser el de Santa Anna, (i vaig assistiri tres semanas, ja que vaig desertar), el motiu va ser que jo era catala i no en sabia res de nostre parla per lo tan era la burla dels companys, i jo això no u suportaba, aixi es que un dia tot passejan pel carrer de Santa Teresa, vaig llegir en la vitrina de una botiga, "Falta Aprenent", i cap a dintre sea dit, en varen agafar i el disapte

en varem pagar 5 pesetas de plata, cuan vaig arribar a casa meva i las vaig donar a la meva mare, alli es va armar la de troya, ella es pensaba que be que las habia trobades o un altre casa, jo en desesperaba en explicar que me las habian donat al lloc un jo treballaba, tan es aixi que en va dir, "Cuan vingui el teu pare ja u areglarem, i cuan ell va arribar ja u crec que es va areglar, en va portar fin a la lampisteria que jo li habia indicat, i per ultim tot es va aclarir, no obtant el meu pare en va dir, ! Molt bé no vol annar a colegit, donc treballaras, empro aniras a la escola de vespres.

I aixis va ser, en va adrezar al colegit del Puerto Rico, i alli anave desde las set a las nou del vespre. En cuan al treball, uns nois del carrer que treballaban a una fabrica de fers capses, amb van dir si yo i volia entrari, que alli falta gents i que pagaban millor, al preguntar cuan era el millor, en varen contestar que a la semana pagaban deu pessetas semanals. Per aquellas dates com ja he dechat dit, governaba el General Berenguer aquest en prova de bones amistad amb els catalans, va divolir o revocar la orde que proibia posar la nostre ensenya i ballar sardanes, aixo va ser la desbaxelas dones portaban las lligas camas amb la bandera Catalana i el homes corbata idem, i el diumenges es tocaban sardanes a la Plaza de Santa Anna, inclus el Rei Alfons XIII, va anunciar la seva visita a la nostre Ciutat, la gent estava esverada, no obtant la date senyalada molte gent les estava esperan devant de la Caserna de la Guardia Civil, inclus la meva mare es va permetre el luxe de annari, empro aixo va portar un enrenou a casa ja que aquell dias cuia sigrons, i el va dechar a foc lente, empro va tindra la mala pate que el foc es va apagar, i varem quedar crusus, i al mig da cuan va arribar el meu pare a dinar, no dic res de lo que va passar, y la meva mare va possar com escuse que la culpa la tenia el Rei, desde alohoras cada vegada que a la mare li quedaba algun dias uns mica crus, el meu pare li retreia. Qué que avui a pasat el Rei?...en aquella fabrica de las capses i vaig treballari fin que vaig tenir 13 anys, puig yo tenia un cunyat (aquell que va annar amb nosaltres a France) que estava de encaregat a una fabrica de genere de punt can Fondevila i Torres, i en dir si i volia anar amb ell, que alli en pasarian a una maquina de fer mijes, i que estaria molt bé (alli ja i treballaba tambe dues germanas per lo tant no en trovaria estrany, i si i vaig anari alli en varen possar amb un teixido i jo muntaba las mitchas per possari el talón i el peus, alli es treballava a preufet, aixo volia dir que cuantes mitches feia aixi cobraban, en aquella maquina eram dos muntador i moltes semanas si la maquina annave be es treiam una semana entre 38 i 40 pessetas.

Estan treballan en aquella fabrica, es varen celebrar las elecció municipal que varen derecar el regim del Rei, aixo va ser el 14 de Abril del 1931, totom treballadors varen sortir per la tarde cap al Ajuntament de la Ciutat, per veura la reclamacio de la republica, i tambe per veure con el busto del Rei el llenzaven desde el balco, va ser un esdeveniment magnific si no foa que va durar ben poc la alegria, ja que degut al desdemoronament de las Bolsas de la economia del Estats Unit de America es varen emfonsars el any 1929, i aqui espanya viviam al llims, empro al decembre del any 1932, la patronal (degut a la Vagas) es va perdre la justicia per la sevas mans, i varem comenzar a despachar treballadora de la fabricas, alli en jo treballaba varem donar la orde de despachar al que habia entrat últim, i en aqueix paquet mi trobaba jo, per lo tan vaig quedar sense feina i tan sols tenia 14 anys que feia un mes que el habia cumplir.

Amb aqueixa situació vaig romandre 3 messos, (la meva mare cada demati en prepaba un paquetet amb el esmorzar, i apa noi a cercar feines) per las fabricas, empro totes amb deian el mateix noi t'apuntem i cuan tinguem feina ja t'avisarem.

Un dia ja cansat de tan caminar vaig passar per la Plaza i com en va passar al carrer de Santa Maria en una Drogueria de cal senyor Antich, feia falta un aprenent, jo de seguida i vaig entrar, no fos cas que se me adelantessin, i com sigui que ja tennia 14 anys (i bona presencia) aixi mo va dir aquell senyor en va accepta, i al endema mateix previ que la meva mare en va comprar una bata de color caqui, i apa noi a escombrar per dematin i fregar el llauto per las tardes, ah i el jornal era de 10 pesetas a la semana, empro la meva mare, ¡ Noi val mes aixo que res!.

Tot anave be el amo estava content amb el meu servei inclus la seva senyora, tos meny el encaragat de bonas a primeras no li vaig caure gaire be, empro com tambe i treballaban un altre dependent i un aprenent, nosaltres ja enteniam i la cosa annava marchan, jo feia amistad amb las clientes sobre tot las noias de la plaza (cada demati anave a comprarne un lloguet i empres annave a la parada de una noia que es deia maria i em comprava 25 centims de pernil, 8 aqueixa noia era veina de casa meva, per lotant cada migdia cuan plegaba jo tambe i annaven junts a nostres casas.

Al octubre del 1934 per ser mes precis el dia 6 es varen revoltar el pagesos rabasaires i altre pertenyen a Nosaltres Sol, (un partit separatista) i alli varen veure que era aquest encarregat que teniam, tan valent i morut, bé no cal que expresi res mes ja que el pobre fa bastant de temps que es va morir, descansi en pau.

Aquell dia del 6 de octubre del any 1934, no sols habian assonadas en Mataró sino que estava escampats per tot arreu. Jo aquell mati (era el dia del meu San, per aixo menrocordo mes) annave al celler que tenian a la baixada de San Simó , i al passar per el Portal Xic, que es a derrera de la Esglesia de Santa Maria, vaig veure que surtian de la mateixa, dos homes que suportaban al Sr. Rector, jo de moment no vaig recela res ja que al dos homes jo el conexia de vista i no en varem semblar que passes res de anormal, pero la vaig errar, cuant retorno a la Botiga, unes senyores varen irrompre a la mateia cridant ! Senyor Antich senyor Antich, estan cremant la esglesia i el fum ja sur per la porta del derrera!. Com un llampec el senyor Antich (Que era el nostre patro) es done orde de annar cap alli, tot i varem anari inclus el encarregat, empro lo curios va ser que cuant ja eran al portal el encarregat em diu nois quedeusi que jo vaig a cercar unas galledas, (el cas es que ja no va retornar ni ell ni las galledas). La gent feian una cadena i portaban aigua amb el estris que trovaban, nosaltres amb el senyor Antich varem corre cap el altar de las Animes ja que el senyor Antich nera el administrador), el foc era molt potent i no habia manera de apagarlo, llavor el nostre amo va i an crida ordenamme que jo anes a la botiga i portes el Extintor i vares annari tan de pressa com podia, i en tornan amb el aparell i entrar a la esglesia, la entrego al amo, i ell tot esverat manipulan el aparell se li destapa amb furia i me ruxa a mi, jo com estava suant i a mes la calor del foc (empro encare visc) ; la revolta va durar uns 8 dias, ja que el ejercit va surtir al carrer i varen proclamar el estad de Guerra, i tot va acabar com el rosari de la aurora.

Be, jo tan aviat com avia entrat a treballar a la Botiga i com sia que ja habia cumplir la edad reglamentaria, ja no anave de nit a la escola, i allavors el meu pare (sempre el meu pare) en va inscriure a la escola del Art i Oficis, amb el mestre Sr.Castillo (un senyor de uns 50 anys amb barbe de San) i aixi vaig empendre una altre activitat, annave igualment de vespres, aran las classes de dibuix i jo vaig triar las clases del dibuix clasic (figuras i bustos i alguns paisejes). La cuestió deia el meu pare que estigues sempre lligat amb alguna activitat que m'omplis el temps lleure, i jo creenlo,

no es va acabar aquí la cosa, junts amb alguns amics ens varem apuntar a la Academia Musical Mariana, per aprendre solfa.

Al ser component de la Academia Musical Mariana, comportaba altre activitats, com per exemple entrar a formar part de la Secció teatral, així es que de feina no mem faltaba, tot això es feia a centre parroquial, i el diumenge tenien obligació de assistir a Missa de vuit del matí, i el vespre a la funció religiosa que es donaba a la parròquia de santa maria. Així es que durant la semana cada dia a treballar a la adrogueria, i per el vespre de 8 a 9 a la escola del Art i oficis, i no tots el dias no habian de anar al Foment puig solament eran dos dias a la semana el dimarts i el dijous. El diumenges despres de la Missa de 8 jo al amics en anavem o de de marcha o be a jugar a futbol al camp del “Lluisos”, aquest camp era propietat de la Parroquia, per lo tan tenien entrada franca per poderi fer las activitats que en pleias.

En quant a la secció dramatica, durante el any feian 6 a 7 actuación, las obras que feian las par femenina seran suplantadas per homes així es que se adulteraba el papes, (le esglesia no permita la actuació conjunta de ambos sexes, així es que quant feian el Pastorets la Mare de Deu era un home, disfrasat i amb perruca i a la cara bastant de polvos per disimular el pel de la barba.

Varen ser uns anys molt actius per la seva part, en cambi el moviment obrer tambe estava molt actiu, cada dos per tres i habia vagas, de vegadas per demanar vacances (ja que no sen feian) i nosaltres la dependencia mercantil treballaban del demati a las 7 fins a las uns del migt dia, i per la tarde de las tres fins a les 8 del vespre, i el disabtes al mig dia no es tancaba anaven a dinar per torns, i el diumenge anaven a la Missa de 6 i a llavors teniam obert fins a les dues de la tarde, per lo tan el nostre Sindicat C.A.D.C. I., (Centre Autonom del Comers i de Industria) varen fer dos semanaes de vagas demanant fer festa el diumenge, i a fè que u varem consigui, i no solsament això sino que es donaren mija hora per almorzar, empre a cap de poc tems varem aconsegui que es donessin 8 dias de vacances, (axo si habian de ser compartida i previa consentiment del amo, o sia que las habian de fer cuan al amo li vingues a be (e parlat que el diumenges anavem a missa de 8 empro tot això va ser despres que tanquesin el Diumenge, ja avants quant obriam tenien la obligació. De assistir a les 6 matí.

La juventuts de aquells anys, era molt discreta i responsable, i els nois tambe u eram, solian respectar a las noias, i ellas tambe a nosaltres. El diumenges en trovaban a la Riera per pasejar “Deiam annem a tocar raya”, i això era anar a munt i avall de la riera, fin que era la hora de retiro.

Abans de seguir amb al meu relats de la meva vida voldria tornar enrera per tal de enumerar els fets que varen esdevenir desde els anys 1929 al endeveniment de la Republica.

El any 1929 acabament de la Dictadura del General Primo de Ribera, i puja del seu sucesor general Berenguer, aquet va retornar encara que parcialment algunas de las nostres costums.

1930.- Els Capitans Fermin Galan i el altre Garcia Hernandez tot dos de guarnició Hosca, van alzar-se en contra de la Monarquia (Foren afusellats) no obstant foren el martir i precursor de la proclamació de la Republica.

1931.- Proclamació de la Republica degut als resultats de las elecció Municipals.

1934.- El mes de Agosto el dia 10 es va pronunciar contra de la Republica, alzan las tropas acuartaladas a la Capital de Andalucia Sevilla, el General Sanjurjo, va ser curios la manera de fer de aquell General, ell era a las horas Ministre encaregat del ordre public o sia que tenia baix el seu mando el Carabiners i els Guardias Civils, i no se li va ocorre una altre cosa que en el moment de alzar-se contra el Govern de telefonar al Ministre de la Guerra que no era altre que Don Manuel Azaña i li notifica las sevas intencions. Aleshores el ministre Azaña li diu “molt bé Vd. Lo que ha de fer es notificarlo al responsable de les Forzes publicas, i a mi dexim dormir que encarre es d’hora”.

1934.- 4 de Octubre el Miners de Asturias ocupen els pobles de arnedo i de Trubia, i assalten las fabricas de armaments, i es fan forsa a la plaza de Oviedo. El govern va enviar tropas per sofocar la revolta (Tropas Moras i Legionaris al mando del General Francisco franco (de tan mal record), varem haberis moltes baixas i violación de dones per part de las tropas Moras.

1934.- 6 de Octubre la Generalitat proclama la republica independent de Catalunya, foren sofocat per las tropas del General Emili Batet, i aquet general va tenir molte cura de no fer apropiación indegudes, i no es va precipitar per sofocar aqueixa rebelio, amb dues canonadas en va tenir mes que msuficient, (una al Palau de la Generalitat i la segones al local del sindicat de la rambla C .A.D.C. I..Tan el president Companys com la resta de components del Govern de la Generalitat foren deportats las Colonias Africanas de Villa Cisneros.

Tots aquest fet varem portar a altres de Caracter politic ja que en el nostre pais, cada vegadas surjian mes partits, tan de dretas com de esquerras.

Com ja he dechat escrit totas aquells aconteximents varen abocar als estats politics, de tal manera que no passaba semana per no dir dias que no es formes algun alderull a un lloc u altre, tots influient el diaris que es publicaban aleshores, i eran tal com aqui exposo.

LA VEU DE CATALUÑA, diari de la Lliga Regionalista (Cambó).

NOSALTRES SOLS.- Independentistas.

LA VANGUARDIA.- Monarquic.

DIARI DE BARCELONA.- de Dretas.

EL DILUVIO.- Esquerras.

SOLIDARIDAD OBRERA.- Anarquista i altres mes que en aqueix moment no recordo.

Com revistes semanals i habia dues que eran mol satiricas, satiricas, insisivas i a las horas tambe festivas, o sia que eran.

Esquela i Lla torratxa i EL BE NEGRA.

I com a partits, la esquerra Republicana (Macia i despres Companys. Nosaltres Sols den Layret i daltres, la lliga Regionalista den Cambó Comunió Tradicionalistas (Requetés), Fal Conde, Comunistas i altres del POUM i del PSCU, i finalment els socialistes encancelats per Largo Caballero.

No pretenc amb aixó fer història ja que aixó correspon al Historiadors, pro si que vull fer palesa que no van ser las coincidencias las que van portar el fet que ja he relatats sino que son aconteximents viscut per mi i algun de ells sofer a la meva propia persona (Indirectament es clar)....ja que tot aixó ajudaba a inflar el Globo que se estava gestan, ¿Fin Cuant ?...

Jo sol se que al mes de Abril de 1935 el Foment Mataroni va organitzar un tom de Ejercisis Espirituals, i jo i daltres amics en si varem inscriure, i el dia senyalat amb autocar en varem traslladar a Barcelona millor dit al Hotel Laflorida en ple Tibidabo i entran a la ultima recta que portaba a nostre desti, varem ser atacats en pedras, que afortunadament no van ocasionarnos cap ferit, ¿ Que volia dir aixó ?, pues la resposta estava que hi habia una rivalitat entre els obrers i la par iglesiastica, i per ser molt profunda, ja que jerarcas de la mateixa era afiliats al partis que no me fet esmenas per oblit, que era la CEDA, den Gil Robles, vet aqui el entrellat i no hi ha daltre.....

Segui els fets ja enumerats, i altres que no he fet referencis puig seria molt llarga de explicars no obtant, no puc passar per alt les coses que succediran en el any 1935 i a las prosterias del mateix. Per aqui Mataró com suposo passaria a altres poples importan, no pasaba semana que no es celebresin Miting,. Per aqui habian passat el Capitan RAMON FRANCO BAHAMONTES, acompanyat del tambe Capita RADA, ambos van ser els famosos de aquella travesia del Atlantic amb el avio Virgen del Gran Poder, (si me equivoco demano excusas) aquell miting el va organizar el Partid Comunista, per ser que el Capita Franco anabe coij, es veu que amb un acte del mateix partid celebrat a Sevilla al aeroport de Tablada si lis va enfonsar el “Tablao”, Tambe va vindre en Gil Robles de la Ceda, i en Carrasco i Formiguera de Esquerra Republicana (me errat vull dir de la LLIGA REGIONALISTA) el de esquerra Republicana va ser Ventura Gassol que per llavors era Conseller de la Generalitat, el mes sonat de tots va ser en ALEJANDRO LERROUX del partid Radical, aquest senyor es va presentar un diumenge a las nou del mati vinguen de la Estació i va entrar al Hotel Suis, i a las 2 hores va surtir vestid com un obrer i amb espardenyas i sota el bras un entrepa, va mirar a la gent que badaban i encararse tot desafian ! Veis com esta la vida los que solo queremos defender a la classe obrera, siempre hemos de ir de un sitio para el otro.

Aquest senyor Lerroux era Andaluz, i en el van encolomar a Barcelona, i no pasaba temps que ell organizaba andarull cridant i exsultan a las masses obreras, en contra dels Capellans i a tot que per ell fes poder a cera, tan es aixi que li van posar el sobre nom de “Emperador del Paralel”.

El sindicats tampoc paraben, reunió i més reunions, el mes famos va ser el que encapcelaba en Juan Peiro, Mataroni.

Nosaltres el juvent de añehoras sol voliam que en dejesin tranquil no estaban per orgas, empro si que seguiam el acosteximents desde la barrera. De vegadas sensi que no vol la cosa et trovabas mesclat amb algun endarull, i mirabas de surtirne com pudies.

Jo en via trobat que annan per la Riera, i de sopte veure pujaba la Guardia Civil a caball, no buscaba brega empro la grega en buscaba a mi.

Aixecament Militar

Com ja habia dexat dit, totes aqueixa cosas que passaban no podian acabar bé, tan es aixis que las elecció que varen celebrar el mes de febrer del any 1936, varen guanyar el front popular sia las esquerras, aixis no el va sentar bé a las extremas dretas que ellehores estaban formadas, por la Ceda, Falangistas de Jose Antonio de Primo Ribera i altres que actuaban en el anonim, i el front popular estaban formadas a catalunya per rabasaires el Poum i el PSUC, i com es natural Esquerra Republicana, tots plegats, la van "liar" de tal manera, que un dia cuand tots estaban neguitosos per lo que pogues passar, varen assassinar a un Capita de la Guardia de Assalt crec que es deia Cortés, i segons rumors u habian portata cap de la extrema dreta. Al cap de pocs dias en el Congres del Diputats el Sr. Gil Robles desafiaba al seuscontrincants (Las esquerras); aixis no pintaba gents be i podria acabar malament com aixi va ser. El Globo ja estava massa inflat i a punt de estabellarse. Van matar Calvo Sotelo.

Aquest any del 1936, es celebraban las olimpiadas a Berlin i en gots el actes estaban presidits per Adolfo Hitler, cosa que al esportistas extranger no agradaba, inclus el equip de Futbol de Espanya cuan va tocar el himno Alemany crec que es varen girar de cul (aixis es deia, no obtant demano disculpas per en cas que jo estigui mal informat). Empro de resultas del mal regust que dites Olimpiades dexaren, ben aviat al cap de pocs mesos s'estaban organizan un altre anomenade Olimpiade Popular a celebrarles a Barcelona al mes de juliol, i estan organizanles es va esdevenir la revolta Militar al Africa. Jo estava la nit del 17 de juliol celebran la festa de la serenata del Carrer de Bonaventura, (Rierot), i serian las onze de la nitque varen parar el ball van dirnos aquesta mala noticia de la Sublevació Militar, de moment tots en u preniam con la Sanjurjada de Sevilla, que tot plegat varen ser focs de ensenails.

El diumenge 18 de Juliol vaig annar amb els meus amic a banyarnos al mar com de costums, empro cuant anaven cap a casa nostre al pujar per la Rambla, varem veura un Camio que portaba balas de palla, i que tambe pujaba per la riera, i al arribar al Ajuntament tot un plegat las balas de palla varem saltar del camio i varem apareixa unas ametralladores amb el corresponents soldats que ens apuntaban anosaltres i els demes que en aquell moment tambe pujaban per la Riera, empres es van donar el alto, i en feren tornar enrretera, i al arribar a la vista del carrer de Barcelona en aquell moment pujaban mes soldats comandats pel seus jefes .

Aquells soldats seran la avanzadilla, ja que rera pujaban el demes components del batalló que habian desplegat per tots els puestos estrategic del Batalló que habian desplegat per tots el puestos estrategic de Mataró, nosaltres per si de cas envarem annar cap a cas nostre, no obtant la curiositat a mi en picaba, tan es aixi que ben dinat vaig animar a la meva germana per anarnos a passejar pel parque, com aixi u ferem, alli vam trobar a un altre amic que era el Dependent de Can Graupera, i al parque tota la tarda sentiam las Canonadas que tenian lloc a la capital. Mes tard cuan ja es feia fosc, tot

caminan (i per xafarderia) baixavan per la Riera fin a passar pel davant de la Casa de la Ciutat, alli i havia molts de soldats que feian guardia, igualment aa la Presó i el demes lloc que ells debian suposar estratejic. Serian las onze de la nit van arribar rumor que el General Goded savia rendit junt amb la Guarnició tota de Barcelona, alleshores el soldats que habian sigut desplegat per tot Mataró varen retirarse a la caserna, aixó es tot el que va passar.

La nostre vida va cambiar amb un gir de norante graus, puig al dos dias de aqueix fet, las forces opositores del Convents i el saqueix de las Esglesias, i semblave que mai tendria aturador, per carrer passaban gent armadas amb fusells i altres amb pistoles i amb el nom de la llibertat es feien tota clases de vejacion a persones pel sol fet de ser patrons, i altres propietaris, i sobretots els que van patir mes el furor de las massas van ser el procurador de las vivendes, que el feian escombrar els carrers mes importants, aixi de aqueixa manera va començar la guerra civil.

Al dos mesos de aquests fets van començar el Bombardejos tan a Barcelona, com aqui a Mataró, un mati van ametralla un tren de passajers que venia de Calella i a la alzada del pont de San simo el varen ametralla i mataren tres personas, empres un altre diau varen fer a la Estació i tres casas del carrer de Lepant i per ultim van caure dues bombas de Aviación al Laboratori UNITEX, i la van destrui. Jo en tot aixó i ja que el meu pare ja u era, en vaig fer voluntari de la Creu Roja, per tal de ajudar al desgraciat que patisin de resulta de Bombardejos. Per ser que el meu estreno com component de la Creu Roja va ser, que un diumenge per la tarda van torpejar un Vaixell Cargat de tropa voluntarias a la alzada del poble de Malgat, allo va ser una verdadera carniceria,. El cosos suraban per el mar i cuan ja es feia de nit ancare se sentian el crits del que no es varen puger recollir, jo no se cuants viatjes vaig fer a Barcelona, portan ferits, cuan vaig arribar a casa meva no en conexian de tant tacat de sang per tot el uniforme.

Amb motiu de haber ajudat al doctor Don Trinitat Cruzats a fer una autopsia en el Cementiri Municipal de Mataró, el metje en va insinua per si jo voldria interesarme ferme Practic Sanitari previa de inscriurem en el cursos que en breu se donarian a la seu de la nostre Ciutat, jo li vaig demana dos dias per pensarlo, i al cap del dias que jo li habia promes, vaig incorporar-me a ditas classes la durada de las mateixa seran de dos anys, no optan com que corria pressa per la falta de personal tecnic el van escursar a un any, aixi es que el any van avisar la data del examens i el mes de septiembre del any de 1937 vaig passar pel tribunal composts per el Dr. Catedratic de estudios de Osteologia D. Marti Fasset, i el altre va ser Don Trinitat Cruzate Catedratic Forense, i estaban ajudats per el Dr. Juan de Campoamor. Be de Mataró i varem annari 10 estudiants homes i 8 estudian Dones, i fet el examen previa las provas oral i practicas, es van aprovar 3 homes i 5 dones, el home val a dir que tots tres varem obtenir las Notes mes altas, en aquell moment o sia Notables, i a las dones 2 notables i las demas un aprovat.

A partir de las hores ja teniam mes responsabilitats i com jo estava pendent de incorporació per annar al front, el meus companys en deian que estaria de sor ja que el meu desti seria al cos de Sanitat (Pobre ilusos) cuan va ser la hora de la veritat en van destinar a una Companys de Ametralladoras com a tercer proveedor de municions, que no era lo mateix que estar de Practicant en un Hospital de Sang.

Segui amb el meu relats del dia despres de la revolta i de las consecuencias que tot allo va reportar, sols dire que el poble ja començaba a patir gana ja que tot estava

racionat, jo com encare estava a la Botiga a casa meva no en faltaba de segons quinas coses pro el horitzo no era prou clar.

En cuan al treball nosaltres sols obrian la tenda pel matins i las tarde eran tancadas i aleshores eran cuan el dedicaban a la instrucció militar i altres a cercar menjar a un podian, el pa escasejava aixi com las patates i daltres elements primordial pel manteniment de les families. Recordo que un dia es va formar una manifestación que varen annar fin el ajuntament endemanda que es procuresin queviures, jo no se com mi vaig trovar enmig de la manifestación i la veritat sia dita encare jo no estava tan prim per lo tant cuan el Sr. Alcalde (no se com es devia fixra en mi i va dir cridans, ¿ Tu tambe passes gana ?).....

Dels tres que varem sortir aprovats de la Creu roja, dos annavem cada dia acompanyar a due enfermeras, (Jo i en Juan)....

Las enfermeras que vaig menció una es diu Semproniana que es la que jo acompanyava i en Juan acompanyaba a la Paquita, junts annavan el diumenges al ball i despres annavan a pendre un suau a la Cooperativa empres a ellas las van destinar al nou Hospital de Valldemia (Antic) colegit de germans Maristas, i cada vespre anaven a cercarles i acompanyaban a cada sevas, jo mestre estan estava pendent de incorporacio fin que un dia va venir la fatal nova, i en vaig incorporar a un cuartel que varen ubicar a Argentina a una massi anomenada Can Cabanyes, alli i estiguerem un mes, ja que un vespre amb motius que els cuiners varem coure un sigrón que habian estat remullats en unas portadoras que i habia desfet Sulfat de Coure, per ruxar las patates, i no se com ni de quina manera no es varen adonar de tal annomalia, es cas que els sigron que estaban en remulls amban de possarlos al foc ja bullian, total el resultatva ser que al vespre al repartir el ranxo a la tropa, cuasi un cincuanete per cent varen tenir vomits i altres mal de panxa, fin i tot el mandos de la unitat varen petir las intoxicació jo com no habia sopat encare ja que sempre era del últim no en va passar res, mo optan molts del soldat que no es refeian, van ser trasladats al Hospital de Mataró cosa aqueixa que jo vaig aprofitar per pujar a una de las Ambulancia que vanvenir, i també vaig dormir en un llit del Hospital, amb la excusa si jo el podia ajudar, i aixo va ser la excusa per poger veura la enfermera que jo acompanyava.

De resultas de aqueix fet en varen trasladar a un altre cuarte: ubicat a Canet de Mar amb un convent de freres (que ja no i eran) anomenat la Misericordia. Estan alli van rebre la visita dels Vaixells de la escuadra Nacional que eran El Canarias i el Amirante Cervera., dit vaixell aprofitan que estava ben a la vora de aquest poble agafaven els barcos de pesca que trobavan a alta mar fenlos presoner, (i altres barcas aprofitavan la presencia del mateixos per passarse al enemics) . Ja eran al mes de Decembre cuan van donar la ordre de marxa cap al front de Llevant, (Terol). Van donarnos el temps just per despedirnos de las nostres families, y seguidament ja en esperaban el convoy (Trens), que en duria fin el nostre destí, com aixi va ser sol que cuan varem arribar a Barcelona ja varem tenir las primeras baixes (desertors), en el viatge cap a Castelló la aviación nacional en va bombardejar, sense consecuencias, i sense mes arriarem al Pobla de Mora de Rubielos (Terol), alli en pasaren llista i en van repartir en las casas del poble, en espera de unirnos a las unitats que ens destinesen, en aquells dias i va averi la desfeta del Mariner que estaban lluitan al front de Alfambra, i en la seva retirada passaban per el poble que jo estava, i el relats que en deian no eran gaire alentadors.

GUERRA CIVIL

Recordan el meu passat com a soldat de la Republica:

Eran al any 1937, pel volts del mes de Novembre i a lasores van Mobilizar la meva quinta i tot seguim varem ingresar al Cuarter mes pròxim o sia el Regiment de Artilleria de Montaña ubicant a Mataró.

Depues de un petit periodes de instruccin militar es van trasladarnos al Front de Terol, i veues aqui que con aquell que res varem arribar al poble de Mora de Rubielos (Terol), alli en van al·lojars a las casas del poble, la veritat varem ser acullit mol be, la gent esperaba de nosaltres que acabariam amb la guerra (pobrets). En el prats del poble feiam la instruccio i alli varem veure el mes gran combats de la aviacio, uns 100 apareill es barallavem a mort, van caure cins o sis envoltats en flames, despres res silenci fin que la artilleria Nacional, el cas es sestave gestan la ofensiva de las tropas republicanas per entrar a la Capital, Terol.

Una matinada es varen donarnos la orde de incorporararnos al front despres de passarnos llista, es varen destriar a efecte de ingresar al Batallòns corresponent, a mi en va tocar el quart a la companya de Amatralladores, com a segon prevededor de las municions. Dos dias varen passar entre la montanyas de neu, dormin al ras amb una manteta que la meva mare en donar (con si es tractes de de anar a burriach,) no obtan en va servir per alguna cosa ja que el veterans cuan me la vam veura, es van apiedar de mi i ma acolliren i dormin entre dos vaig pasarmela mes calent.

Espres de pasrme forsa fret i omplirme de Polls, en van portar a rentarnos al rio Alfambra, una vegada nets i en Camions, van trasladarnos a las posicion ubicadas en los Montes Universales alli vaig veure el primer morts en combat de conogust de Mataró, En F, Francas i daltres i molt mes i de ferits un centenars i tantas baixes que inclus el practicant de la nostre companyia va ser ferit i evacuat a reraguarde, això per a mi va ser un cop de sort, ja que el Capita de la companyia es va asembentar que jo tenia estudis del mateix i vet a qui que en varem entregar la bolsa de cures i vinga noi aprimera linea am dos camillers al meu mando i endevan las haches.....En aquella ofensiva vaig a pendre de amagar el cap...i altres cosas, com per exemple la por que ja es dir.

La operacio va ser un exit agafavem un poblet com per exemple el Cañigueral de uns 300 habitants, i un altre anomenat Masegoso, això en dos dias de ofensiva, i tot un plegat el Nacional es despertan i en enjengan un aixam de avions i Tancs i un tres i no res no sols varem perdre el dos referits pobles sino que varen arribar fin un poble de la provincia de Conca anomenat Salvacañete, enfi un debacle, alli vaig perdre la Manta (?) i fin i tot la Mochila, i menys mal que vaig salvar la pell, altres em menos sort que jo u van perdre tot i mes.

Bé, despres de aqueixa Batalla i vist el exit obtungut en varem portar a un poble molt a prop de Mora de Rubielos a descansar, alli varem arribar el dia 14 de abril festa de la Republica i com a tal, es va presentar el General Rojo que era el jefe del cos de ejercit, i es van fer desfilar a la nostre Brigada el primers i com el primer sempre son el primer de rebre això mateix es va pasar a nosaltres, ja que tan aviat com acabaven el desfilar ja i avian uns Camion preparat per tornarnos a novas posicions i empres de estar toda la nit transsitant per carreteres desconegudes varem arribar al poble de Torres, de la

provincia de Castellon ben a prop de Morella, alli es va ploure 3 dias, això vol dir que varem tornar el aigua que Deu en enviava en santa resignació.....y menys mal que aquestaplujat tan era per nosaltres com al Nacional, tan es així que varem estar tranquils.

El tercer dia circulava el rumor que el enemic havia pres el poble de San Mateu de Camí de Morella, per lo tan a nosaltres que en havien transformat en Brigada Mixta (trpes de Xoc) torna a pujar (de nit, sempre de nit) als camions i camions va, fins que varem passar p`el poble de Cuevas de Vinroma, sense adonar-nos que dit poble estava al poder del Nacional feia tan sol 2 hores, i nostres camions van passar per dintre el Poble, sense que el enemic se n'adonés, però com ja havien atravesat el mateix, alleshores s`adonaren de nosaltres i piernas para que os quiero, es va armar un tiroteig, que per sort no arribaren a tocar-nos; i tirant camions endavant varem arribar al següent poble de Alcalá de Chisbert, allí i havia una brigada vde Carabiner d`alt de un Castell, i pobrets el estaven estovant de la lindo, i nosaltres avall que fa baixada fins al altre poble següent de Torre Blanca, els habitants del mateix es van rebre com a salvadors i en aclamaban amb deliri, (pobrets de nosaltres , no va ser així la sortida). Bé aquí molts no se creuen però un bon mati en el mar varen apareixen 11 vaixells de Guerra, tan nacional com Alemanys i altres italians, i va començar el bombardeig de las nostres posicions, fins que a las hores el Tancs i la Infanteria Nacionals van arribar a la platja o sigui al Mediterrani, agafant els pobles de Benicarló i Vinaroz, i vetua aquí que varem tallar-nos las comunicacions amb Catalunya, bocinant el territori que encara es quedava, en aqueixa operacion van caure molts amics meus de Mataró i altres més presoners, i aquí no va acabar la cosa, puig per postres el pocs que quedaven van anar portar a noves i sempre de nit i al camió varem arribar al poble sanomenat Banasal, (allí es veu que existia un Balneari famos) enpro alleshores ja la havien bombardejat, i mig poble estava derruït; i vull resaltar una anecdoteta que en va passar a mi, quan de nit estavem baixant del camió una noia de uns 16 anys mes o menys sen van abraçar tot diem ¡ sacame, sacame de aquí, que esto es un infierno mis padres han muerto i yo no quiero morir!...això era lo que a en faltava, per animarme, no obtan com vaig poder la vaix adreçar al mando i ells es fer carrec de la noia.

Com sempre, empres de vuit dies de Combats, varem recular fins una montanya molt alta anomenada Peña Golosa, (tot això es de la provincia de Castello) en aqueixa montanya molt alta anomenada Peña Golosa, (tot això es de la provincia de Castello) en aqueixa montanya el nacional veian un escull molt gros, y varem obtenir per encerclar-los tallant-nos el camí de proveïment i així varem pasarnos 8 dies sense avituallaments i las Pavas (aviacio Nacional, trimotors Junquers, Alemanys) en anaven fregint a bombas, amen de las Tanquetes Italianas, fins que una nit que havia una mica de tranquililitat vaig veure unas sombras que pasaban molt a poc a poc, tot plegat 6, vaig reconeixer la silueta del nostre Comandan, alleshores en vaig conjurar de seguirlos fins lla els arribessin, empro que no en veiesin, i vet aquí que varem atrevir las línies enemigas sense que els mateixos s`anadonesin, i quan el alba ja apareixia, van entrar a un poble que desde allí es veia Castellon, alleshores si en vaix atensar al grup i varem quedar sorpresos de veurem allí, jo vaix manifestar, que l'havia seguit per si de cas necesitaban el meu servei.

Com així va ser el comandant estava ferit de una cama, i jo li vaig fer una cura de primera intencion, i despres com per art de magia van desapareixer, no obstant a mi en va facilitar poder escorre el bulto i marxar sol per uns turrans que segons en van dir algun pasejos portaban al poble de Villafranca del Cid, jo vaix precurar no pasar per

dintre del poble, ja que avian uns carabiner que vigilaban la carretera, de sobte amb vaig topar amb un Tinent Coronel i el suesos guardes espatlles (anaven a caballs) en varem preguntar cap a on anave, jo tenia una petita ferida en el pas dret i com sigui que passen per boscos incendiats de resultas del bombardejos de la aviacio i de las pedras dels camins, amb sagnavan una mica, jo el si vaig mostrar la sang que surtia; bé el cas es que va resultar, en digueren muchacho tira para adelante que encontraras un puesto de socorro, empro jo si amb van dir per la dreta jo vaig tirar per la esquerra, que era el cami que portava a Castello.

Una vegada a la vista de la Capital, i com tenia molta gana, vaig atensarme a una casa de camp que habia alli prop i trucant a la porte va sortir una dona que va dir que volia jo, li vaig demana si en podria vendre alguna cosa per menjar, i va comentar aixi mateix, Notenin res i avant.....

Be ja soc dintre de la Capital, en aquell instants van sonar las sirenas de alarme en senyal que avion venian a bombardeja, , com sigui que la valentia no en sobrava en vaig amagar a unas naos de una fabrica de conservas que estava deserta, en ficarme a la comuna, ¡ Deu meu ! va començar el ball de bastons, i aquell local tan petit que jomàvia adrecat, cada vegada que explosionaba una bomba donaba la impresio que habia de caure tot sobre meu.

En aquella fabrica mi vaig passar dos dias, i al tercer dia ja las tropas que habian pogut surir del cercle en que estava atrapat es retiraban cap al vei poble de Vilareal, i cap alli tambe en vaig adreccarme, per lo meny tendria assegurat el menjar; en una posicion que habian format la artilleria, es veia com el nacional entraban a la capital, i varen posar la bandera negra y vermella dalt del Campanar de la Iglesia, enfi que ja estava tot donat i beneit, al endema las tropas que fugian i jo entre ells...anavem per camin enmig del tarongers ver nel poble de Nules i arribarem de nit, per mort de la aviacio,alli en varem donar de menjar costellas de Xai a la brassa, amb gusts de sac pero com la gana era molta la varem trobar excelent, per ultin en van reagrupar per batallons, (en el meu varem quedar 14 homes el Mando, que ja he resenyat i jo), i a las hores a la estacio de aquell poble i habia un tren que varem aoccupar i varem enfila cap a Valencia, no obtan com sempre anaven de nit per mor de la aviacio no sabian certemen cap aun anniriam ja que despres de dos nit varem arribar a Villena (Alicante) es a dir que de cop i volta es trobava al poble del meus pares, vaig baixar del Vago vaig preguntar al jefe de la Estacio si coneixia la familia Amoros, i en va contestar quina familia?, per aqui i an moltes familia amb aqueix apellido, escaldat mentorno al vago, i mutis i a la gabia, per la nit el tren es va pasar en marxa, direcció a la Capital de Alacant, un cop alli en varem agrupar dintre de la Plaza de Toros, landema en varen pagar tres mesos de la paga que en debian, i en varen afegir tropas noves, de las quintes del Sac, dit aixi perque casi tots portaban el trastos dintre dun sac:

Varem pernoctar 8 dias dintre de la plaza de Toros, i empres de habernos reorganizats els Batallón, ens donaren un nou desti, al nostre batallo li va correspondre desde el poble de Denia, fin al altre poble anomenat Benisa, o sia que defensaven el tros de la Costa desde el ultim poble de la provincia de Alacantal primer de tocant a la provincia de Valencia, ens varem al·lojar a uns local brut inclus a prou feinas i habian parets, i alli vigilan la costa perque no vinguessin el Moros (això es un dir) estaven vegetant i matan el temps. Jo desde luego tenia feina habia de atendre el soldats, que tenian encare xacre del combats, fin que un dia vaig rebre el orde de presentarme al

mando del Batalló, allí en comunicaren que mavian destinat a un altre destinat a una altra unitat, o sia que en traslladaven al segon Batalló, i com sia que el serveis de sanitat habia caiguts presoners en el combats de Peña Golosa, necessitaven referla, por lo tant i vet a quique en trobava com a responsable del mateix tinguen com a misi6 reorganizarle, comenzan pel metje i ultin practicant; vaig triar el dos practicant en que jo tenia confiança, i cap Alacant, per presentarnos al mando de la Brigada perque es destines el lloc mes adien, un cop allí es comuniquen que el nou desti es el poble de Santa Pola, allí ja hi havia un Metje que en esperaba, i a la casa de ell ubicada al mig del paseig, vaig ordena que trasladesin el material necessari, de pasada vaig preguntar a la gent del poble si sabian una casa que en volguesin de estadan, i trobat en van acollit molt amigablement (puig veian menjar a la vista, ja que jo no menjave rancho sino que tenia vales para annar a la Intendencia del Batall6).

Desde Denia fin alicant el trajecta es molt bonic, el tren voreja el Mar i las vistas son fantasticas, amen de Santa Pola un poble tal menrt mariner i pescadors, amb un port petitet empro acollidor, i la gent simpatica, puig no pasaren 3 dias que ja habien fet amistats, sobre tot las noias, el meus companys tenian un exit fantastic, (es clar ells no eran responsables de res, encanvi yo... fins que un dia en van presentar una noia amiga de la filla del Alcalde i com un banau amb va agradar, i ferem amistad que va durar fin el dia que va acabar la guerra. I de comú acord varem quedar amic per sempre (era la filla del farmaceutic de elche, i es diu Carmina Boyolo Bonmati).

La meva estansa a Santa Pola, va ser molt distreta ja que tenia la benavolensa de la gent i el metje tenia confiança en mi, puig moltes vegadas el se anave a fer visitas particulars, (cosa que no estava permes), i jo en quedaba al front de las urgencias que pogueras surgir a mi això manave be, ja que cuan volia me anava a Elch, a veura la meva amiga carmina i a la seva mare, li portaba algun chusco, y sabo que ella no podian adquirir, (que consti que mai vaig menjar a casa seva, i no es perque no en convidessin, tot al contrari, jo no volia que el poc menjar que tenian encare u tinguesin de compartit, me anave a la Fonda "El Sol" i allí per cinc pesetas em donavem un plat unic, empro ja me annave be).

A Santa Pola mi vaig estar desde el mes de juliol del any mil noucent trenta vuit, fin el dia 23 de febrer del treinte nou, que es cuant las tropas Ncional i Italianas de la Divisio littorio, entraran a Alacant, jo aleshoras en vaig presentar al mando de la Creu Roja, per posarme al seu servei si era precis, i en varen facilitar un salvoconduit perque tan punt pogues anar cap a Matar6, de aquesta manera jo vaig anrme a Elch, per despedirme de la carmina i de seva mare, de aquet modo i am cuatro companys de Matar6, en varem dirigir veure el resultats de la guerra.

Al port de alacant el nacional havia promes que seria zona neutral, i por lo tan tot aquell que no tingues las mans brutes de sang, que se podria anar, en certas condicions, empro no va ser aixi, cuan ja estavan a la vista del port, pasan pel passieg dee Palmera, van veure com el Italian varaven el pas del port (adintre estava plen de Militar republican i las sevas familias i pertenencas, apunt per anarse a tanger, fora de la bocana del port va arribar 2 vaixell de guerra Nacional i no el varem deixar surtir, aleshores en cuan va surgir el dema, jo vaig veure com un militar de graduacion en va donar un tret al cap i un altre que enfilanse a un poste electric va morir cremat per la descarrega electrica, i com aquest molt altres, (estic segur que aquest episodi de la guerra no na fet esment cap bandol). Nosaltres quatre varem evitar ser vistos, i varem

seguir caminan per carreteras secundarias, fin arribar al poble de Benisa, alli varem poder pujar a un camio que anave cap a denia, i desde alli caminan fin arribar al Poble de Oliva.

En aqueix poble de Oliva es cuant vaig engrarme que el dimars que en habian pagat (tres mesos) no valian res, ja que una familia que en va veure tots masegats de tan caminar en veram invitar a entrar a casa seva per descansar i a hora del dinar convidar a menjar arroz amb bajoques (monjetes verde tendres) i cuan voliam pagar no volian res de diners, segon ells savian que el centim republicans no teniam valor, per lo tan estavan arruïnats. Donan las gracias a aquella gent, vam seguir cami fins Valencia, un arivat a la Capital, (en aquell moment entren las tropas Nacional, en varem refugiar dintre de la estacio, esperan lo pitjor, empro no va ser aixi, un empleat del tren a va surgerir que ocupesim un vagó que habia estacionat a la via que portaba cap a Catalunya I que en amaguesim fin entrada la nit, ell sense menjar i sempre amb el temor que el Moros que populavem per la Ciutat, em veiesin. Al tercer dia el tren en va posar en marxa, ja estaven salvats. (creutu) cuant varem entrar a la provincia de Castello, pujarem un soldats vestit de requetes, amb un crucifisi al pit, i anavem demanan documentacio (Oblidave mencionar que durant el dos dias que varem romandre a la estacion el tren en va anar omplin de gent de paisans i militars), aixi que a la arribada del poble de Nules irrumpire el nostre vago i encare que jo el hi vaig presentar el document de la Creu Roja, en van fer presoners, i varem baixar del vago , un del notes companys es va escapuli i es va amagar sota el tren i no el vam veure mes (ell va arribar a Mataró i va manifestar a las nostres familias alli un podrian trabarnos si es que encare eran vius). P'el cami de Nules a Moncofart que aun i havia el camp de Concentració un sargent requete amb va pendre la moxila i el seu contingut (instrumental de cures, guants de pell pantalon per estrenar que jo habia comprat a Alcoy, enfi tot inclus el coratje que ma aguantaven el pantalón). no vull seguir mes endevan ja que lo que ve es completament denigran i prefereixo oblidarme.....

El camp de concentració el van instalar a la platje o sia a ran de mar, per lo tan en van tancar amb alambradas dobles i el nostre habitat era la sorra, per lo tan estavan al ras i sense mantes, un bon dia en varem facilitar unas fustes i branca de palmeras, amb això en construïren un xopluc tan rudimentari.....

Al mati per despertarnos llensaven una bomba de ma al mar i tenian que tenir molte curre que la onda expansiva (cuant explotaba) no en toques, això era a la Diana, en cuant al menjar si s'enrecordaban es donaban un chusco de pa negre de un pes aproximat de 300 grms. I una llaune de sardinas mes figues secas tot plegat per 4 homes, i el dia 14 de Abril (aniversari de la Republica) com en va ensopegar que era el divendres San varem dejuni (no en varem dur res) , això si cada mati i vespre es feien canta el cara al sol, i si algu no cantaba el castigaban penjanli un sac en sorra a la esquena, fenlo caminar descals fin que restaba exhaust.

Cada dia per la tarde arribaba alguns trens, desde el Camp el veiem en posaven a ran de las alambrades, ja que algunas mares o pares que havian vingut per veure si entre el presoner i haurie algun familiar o conegut, de aqueixa manera va ocorre que una tarde van arribar 4 dones, i una de ellas estava repartin bocins de pa, jo recordo que veien que per a mi com de costum no me arribaria cap tros, vaig cridar a aquella dona, ¡ Senyora jo tambe soc de Deu....! sigui com sigui, aquella bona dona es va atensar i en va preguntar, si en el camp i havia algu de Mataró, jo li respongue....jo soc de Mataró

alleshores ella es va itxar mirarme fixement, i jo amb ella (cuan u recordo encare se monplen de llagrimas el ulls.....), era la meva mare. Jo cuan vaig marchar de casa meva pesaba uns vuitante quilos i aleshores en debia pesar uns cinquanta, per lo tan entre el sol i la gana que estava pasan, la meva mare no em va reconeixre, de tan prim que estava, en cuan a ella la vaig deixar estava plena mes o menys de un pes de setenta quilos, i aquell dia entre el vestit negre que duia el cabells despentinats, tampoc la reconeixia.

La meva mare portaba uns paper del patro dun jo treballaba i aquest van servir per alliberarme del camp.

Al cap de tres dias en van donar el salvaconduit i junt a la meva mare varem pujar a un tren de mercancias, que en va portar fin a Tortosa, atravesan el rio amb barque ja que el ponts estaven tallats aixi de aquesta manera vam arribar a Mataró, alli en retrovarem la meva germana i el meu Pare, i tots plegat cap a casa, aquella nit vaig dormir com un rei....el mal son ja habia passat.

Servei Militar 1941 – 44

Començan una nova vida:

Seguin las instrucció que en varem donar al Camp de concentració al dos dias de haber arribat a Mataró, en vaig presentar al ajuntament millor dit al negociat de Governacio secció militar, alli vaig entregar el salvaconduit i tot seguit en van adrezar a veure el jefe de la policia local, alli va ser un vaig tenir el primer ensurt ja que aquel senyor cuan vaig entrar al seu despaix, en va mirar en un to tot despectiu, i encarance en mi va dirme, “ Hombre a ti te estaba esperando, te llamas fulano de tal no es verdad, y fuistes voluntario de la Columna de la Malatesta. ¿No es verdad?”....”No señor” le respondi, “Vd , se confunde, pues yo no he sido voluntario sino que fui a la guerra por haberme movilizado mi quinta”, llavors va agafar el telefon no se a qui debia telefonar, el cas que cuand va acabar la seva conversa, se gira amb mi i en digue, “ Ya te puedes marchar pero mañana te presentas a la Caja de Reclutas de Terrasa, y alli te daran la orden de incorporacion”. Jo el endema tal com en van ordenar i previ una documentació que ja me habian entregat per que la dones alli, em presento a dite “caja”, empro com ja i habian por lo menys un doscent homes que ja feian cua, a las dues hores de estar alli, va surir un Brigada, i en van dir, “Ya es muy tarde marcharos y volved mañana por la mañana, i vet aqui que torno a casa meva, i al endema p’el mati tornemi ; Empro que aqueixa vegada va ser diferent alli i habian que se barallava per entrar el primer jo el deixaba passar tan es aixi que a la mateixa hora d’el dia anterior va repetirse la mateixa orde, empro van afejiri unas paraules mes, , “Iros que ya se os llamara (Aqueixa orden van trigar catorce mesos en donarle).

Bé a les hores mávia de espabilar per trobar una feina, ja que en la Botiga de Drogueria, no tenian clientela p’el motiu economic la gents sol es preocupaban per menjar lo atre era superflu, de aquesta manrera va ser com vaig aterra a Can Maltes) una Masia del poble de Cañamas), alli en donaren acollida ja que jo i tenia una germana que habia llogat una habitación amb dret de cuina, i de aquest modo, vaig fer amistad amb la filla de la casa, tan es aixi que al pocs temp ja en habian promes, aixi en van annar passant el messos, fin que un bon dia em van reclamar el “Ejercito de Franco”, El

meu destí va ser el Regiment de Infanteria número cinquanta cinc, ubicat a la Capital de Ourense (Galícia). Emprés de tres dies i quatre nit dins de un vago.....

Varem arribar de nit al Cuarter, en varem rebre com si fossin els dolents de la pel·lícula, en van maltractar tan físicament com moralment, per part del Cabos i algun sargento (Xusquero), que la veritat sigui dita, por en creian que aquest “chicharelos” que amb el temps nosaltres el i prendian el millors destins.

Després del petit període de la Instrucció, en varem destinar al Batallón i a la corresponent Companyas, i jo vaig anar a parar al Cuarter del “Convento de las Madres Mercedes” prop del riu Miño. Un cop allí i amb una setmana de diferència varem sortejar la companyia i en enviaren de guarnició a un poble a dos passes de Portugal. Varem arribar el dia 14 de Octubre del any 1941, i allí estava tot nevat, puig estaven posicionats en unas montañas que feian frontera amb Portugal, nosaltres sense capots (que en donaren sols una manta, i res més) “ Vosotros los Rojos sois valientes i ja os calentareis i sino peor para vosotros”, així varem passar quatre messos, i quan varem tornar a Orense i gracias a unas amistats que vaig fer (El director del Banc Espanyol de Credit) dun senyor que el seu sogre tenia unas viñas i allavares no trobaven Sulfat de Coure, i jo tenia manera de proporcionarli, van parlar amb el Comandant del Batalló, i a les hores en van donar permís de vuit dies, (ni havias cuatro de viatge) per lo tan poc en podria guarir, pero endavant el vaig ben aprofitar, en primer vaig passar per Barcelona a visitar la meua germana emprés tot seguit a Mataró a casa deol meus pares, i tot seguit a Cañamas, fin que el dia senyalat en vaig presentar de nou al meu destí. ¡Ah i amb deu kilos de sulfat de coure!.

Quan de volte al cuarter amb van donarme la orden que havia de presentarme a la Academia de Cabos, i després de cursar el corresponent estudis, me destinaren a un altre companyia com a instructor, un bon dia vaig caure malalt (ja que el clima humit en va atacar las cordes vocals, fin i tot en varem ingresarme al Hospital Militar de la Coruña, i jo veien que no amb solucionaven el problema vaig demanar el Alta, i de volte a enseñar la instrucció al nous vinguts (abans que se me oblidi) he de resenyar que estan al cuarter de las Mercedes, cada demati al trenc del Alba, portaban gent per afusillar (Rojos) segons ells i a nosaltres en obligaban a veure tan macabre acte i en acabat amb una carreta portarlos cap el cementiri.....

Estan a la Corunya, varem passar moltes novetats, una de ellas va ser que un demati van explosionar dos polvorin (un anomenat Perdigueras i el altre orsan) el cas que el vidres del hospital es va derrumbar i va causars varis ferit.

En la planta que jo en trobava, la finestra la finestra donave davant del mar o sia a la entrada del Port, i desde allí i sempre de nit veiam com els Vaixell entraban al Moll i altres sortian, aqueixa novetat per mi no era altre que el mar Atlantic te la bajada del nivel de dia molt acentuat tan es que de dia vas passejant pel port, i ve un el vaixells inclinats, en cambi de nit sembla que vulguin surti del aigua. A la entrada del Port si trova un penal Militar, te una pssarela de obre i de nit queda aïllat, sol si pot entra de dia, es tot un espectacle i jo tot això u veia desde el meu llit.

Per aqueixes dates van ocorre altres novetats, i com encare estaban en guerra Alemanya i el Aliats, i el Alemanys entravan a Espanya com si res, van donar la casualitat que a Gijon es varen ocasiona uns focs, que varem arrassar tot un districte

(segons las autoritats degut al for ven que feia, i no va tenir aturador fin als de 15 dias, no obtan el Radio Macuto las notas sobre aqueix fet, era molt diferent, ja que en el port de Gijon i recalaban vaixells alemanys i cargaven material de guerra provinen de las fabricas de Arnedo i de Tribia, i qui sap si al passar els Camions per dintre de la Ciutat un s'els va explosionar i sen el causant de aquella tragedia, enfi el temps, si algùn pot o vol ja ú explicara; i altre novetat va ser que el meu regiment estava preparat per annar a desfilar a Vigo, i tot un plegat varen annular Orde (¿que ha pasat en preguntavan?) tambe el radio macuto feia circular una nota, dien que sevia anulat pél motiu que habian descubrir una trama que annave contra mel General Vigon i altres que habian de presidir el desfile).

Varem passar uns tems tranquil fen vida cuartelaria jo enseñan la instrucció, fins que de cop i volte en varen donar el orde enviaren a un nou desti destacat al poble de Celanova que esta rayan a la frontera de Portugal al poble de Tui, alli i vaix romandre tres mesos, per Nadal jo estava de cabo de guardia juntament amb altre cabo, que era de Arenys de Mar anomenat Riera, i serian las tres de la matinada es va presenta un noi que en duia una empanade calenta, i al preguntarli que en la enviaba, va manifestar que era la filla del Alcalde, que per ser habian ballat un parell de vegades tan en Riera con jo, enfi es va vindra de perilla, en la varem cruspi en honor de la filla del alcalde,; com ja he dit al cap de tres mes en varen ordenar regresar al Cuarter de las Mercedes, un cop alli varem formar al pati, i despre de una fervorosa arenga en comuniquen que en destinen a la Zona Alliberada, o sigui ala zona que segons ells era ROJA, en va fer gracia el coronel amb la seva arenga va ser aixi “SE MARCHAN MIS MEJORES SOLDADOS Y EN VERDAD ME SIENTO ABANDONADO”, QUINAS PENCAS, ja que cuant varem ingresar alla mateix, va manifestar “ ME HAN MANDADO LA ESCORIA, QUE ASCO”.

Varem pujar a un tren de mercancías, que portaban amb guix aqueixa inscripcio “TECHOS MALOS”, això volia dir que en cas de pluja es mullariam de lo lindo, de OURENSE a Madrid, passant per Miranda del Ebro, varem arribar a Valladolid, dos dias varem pernoctar dintre del vagon con techos malos, aparcats en una via morte, i no en dexaven sortir, al segon dia, va arrancar el trenvia a Madrid, varem arribar de nit com de costum, entrarem a la estació de Atocha, alli en veingueren uns soldats vestits amb el uniforme del ejercit alemany, i en digueren si voliam ingresar de voluntaris a la Divisió Azul, ningu va baixar del tren per apuntarsi, i en vista del exit en dexaren tranquils; no se si mai ne fet esment, pro sortin de Madrid a pocs kilometros i a dues estación (apeaderos) que es nomenen PINTO i VALDEMORO, alavores vaix compendre perquè de vegadas s'esfeia esment cuan li preguntaban a algú que com te trobas de salud ? i contestaban, pues entre PINTO i VALDEMORO. Un dia i mig més arrivarem a Albacete, alli va ser el final de trajecte, pasaren llista i tot seguit en portaren a unas casa vellas que feian de Cuarter, jo com a cabo mes antic, en va tocar nomenar la guardia,, i vet aqui que al cap de de uns dias van arribar uns soldats de nova quinta, es veia que nosaltres ans habian trasladat a Albacete en misió de formar un nou regiment que posteriorment seria enviat a la illa de FUERTE VENTURA 2 Canarias, per aquells dies en van donar permis puig ja feia un any que no anava a Mataró, pro la casualitat va ser que vaig rebre una carta dels meus pares, que em comunicaven que tenien intencions de venir juntamente a ma germana i ma promesa, i vet aqui que el dia que en van dir jo volguen donarlis una sorpresa, vaig agafar el tren de bon mati jo ja estava a Valencia, i a les dues hores de esperar-me va arribar el tren aun ells venian i en trobaren i tots contens.

Varem passar tot el dia visitant València, jo el vaig portar a veure el Miquelet, la plaza del Caudillo, que a les hores i estaven instal·lats en un soterrani uns puestos de venda de flor, empres visitarem las Torres de Serrano i el altre anomenada de las torres de Quart, varem anar a menjar a una fonda, (Arroz amb cunills) allí vaig enterarme que el conills tenian dos caps, ja que el meu pare havia portat un cunill de casa seva, i va ordenar que el fessim amb arroz., es clar al veure al meu pare que portaban dos caps, la cosa es va complicar, empro al final tot es va arreglar.

Al tren de la tarde varem agafar via a Albacete, i un cop allí (com sia que ma germana, a portaba un paquet que havia de entregar a una familia, de par de un familiar que vivia a Mataró), jo entretant vaig anar a buscar una posada, per tal que tan el meus pares com ma germana i ma promesa poguessin dormir, jo cap al quarter el andema en vaig presentar a la posada, els vaix ensenyar la capital, i el vespre s'envan anar cap a Mataró.

Ensenyant la instrucció varem passar unas dues semanas, ja que un dia es va presentar la Companya un tinent que buscava dos Cabos escriptors, jo en vaig presentar junt a deu mes, i alleshores es feren las proves pertinent., tan de redacció com de caligrafia i vet aquí que de cop i volte, en varem escollir, donarme la orde de presentarme al Gobierno Militar, un cop presentat i fetas altes proves, preguntantme la antiguetat (Cabo), en destinen a los Juzgados Militares, de Secretari de un jutje amb la categoria de Tinent Coronel (Ell).

Allí en trobava bé; treballava quinze dies en preparar el expedients i després podia anarme de permís aixís de aqueix modo (treien un lapsus, en que vaig anar de cabo de escolta portant tropa a Ceuta i Melilla, i un altre a Fuerte Ventura, lo demés estava lliure). Amb tot això el temps que va durarla incorporació al ejercito de Franco, fins que en van licenciar varem passar tres anys, en total entre la guerra i la propina varem passar set anys, tota la juventud desfeta, ja que vaig marchar de casa quant tenia 18 anys, i avig tornar al 25 anys, sort que a les hores ja tornaba en tindre feina a la Adrogueria, i després de 6 anys de promes en varem casar. El resto ja es un altre historia.